

INFRAȚIUNILE PREVĂZUTE LA ART.238 ȘI 239 CP RM ÎN LUMINA AMENDAMENTELOR OPERATE ÎN CODUL PENAL LA 25.07.2014

Vitalie STATI

Universitatea de Stat din Moldova

Prezentul articol este consacrat analizei de drept penal a infracțiunilor prevăzute la art.238 și 239 CP RM. Analiza este efectuată prin prisma Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative din 25.07.2014. În acord cu aceasta, aria de aplicare a art.238 CP RM a fost extinsă asupra ipotezelor presupunând prezentarea cu bună știință a unor informații false în scopul obținerii unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, ori al majorării sumei acestora, ori al obținerii unui împrumut în condiții avantajoase, dacă prin aceasta instituției financiare, organizației financiare nebankare, asociației de economii și împrumut sau asigurătorului i-au fost cauzate daune. De asemenea, art.238 CP RM a fost completat cu alineatul (2): „Aceleași acțiuni care au cauzat daune în proporții deosebit de mari”. Nu în ultimul rând, aria de aplicare a art.239 CP RM a fost extinsă asupra ipotezelor presupunând acordarea unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare cu încălcarea intenționată a legii, a politicilor de acordare a împrumuturilor sau normelor de prudență financiară, dacă prin aceasta instituției financiare, organizației financiare nebankare, asociației de economii și împrumut sau asigurătorului i-au fost cauzate daune.

Cuvinte-cheie: *informații false, credit, împrumut, despăgubire/indemnizație de asigurare, instituție financiară, organizație financiară nebankară, asociație de economii și împrumut, asigurător, insolvabilitate.*

THE OFFENCES REFERRED TO AT ART.238 AND 239 PC RM IN THE LIGHT OF THE AMENDMENTS OPERATED TO THE PENAL CODE AT 07.25.2014

This article is dedicated to the penal law analysis of the offences referred to at art.238 and 239 PC RM. The analysis is carried through the Law on amending and supplementing certain legislative acts from 25.07.2014. In line with these procedures, the application scope of art.238 PC RM was extended over the hypothesis assuming knowingly presenting false information in order to obtain a loan or reparation/insurance claim, or to increase their amount, or to obtain a loan on favorable terms, if all these were caused to the financial institution, non-banking financial organization, savings and loan association or to the insurer. Also, art.238 PC RM was completed with paragraph (2): "The same actions that caused damages in large proportions". Finally but not least, the application scope of art.239 PC RM was extended over the hypothesis assuming the issuance of a loan or reparation/insurance claim by deliberately violating the law, the policies on loan issuance or the norms on financial prudence, if all these were caused to the financial institution, non-banking financial organization, savings and loan association or to the insurer.

Keywords: *false information, credit, loan, reparation/insurance claim, financial institution, non-banking financial organization, savings and loan association, insurer, insolvency.*

La 21.07.2014, prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind angajarea răspunderii asupra proiectului de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr.621 [1], a fost aprobat proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative [2]. În rezultatul aprobării acestei hotărâri, prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative din 25.07.2014 [3], printre altele, au fost operate modificări și completări în art.238 și 239 CP RM. Luând în considerare aceste modificări și completări, în continuare vom efectua analiza infracțiunilor prevăzute la art.238 și 239 CP RM.

1. Dobândirea creditului, împrumutului sau despăgubirii/indemnizației de asigurare prin înșelăciune (art.238 CP RM)

La art.238 CP RM, sub denumirea marginală de dobândire a creditului, împrumutului sau despăgubirii/indemnizației de asigurare prin înșelăciune sunt reunite două variante-tip de infracțiuni¹.

¹ Accentuăm că la alin.(2) art.238 CP RM este consemnată nu o circumstanță agravantă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.238 CP RM. De fapt, la alin.(1) și (2) art.238 CP RM sunt prevăzute infracțiuni de sine stătătoare. Aceste infracțiuni se pot afla între ele în concurs. Explicația acestui fapt constă în următoarele: nu există o componentă „de bază” de dobândire a creditului, împrumutului sau despăgubirii/indemnizației de asigurare prin înșelăciune, componentă care: 1) nu ar presupune cauzarea de daune în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale sau de daune deosebit de mari și 2) pe care s-ar greșa în calitate de circumstanțe agravante cauzarea de daune în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale sau de daune în proporții deosebit de mari. Iată de ce cauzarea de daune în proporții deosebit de mari nu poate fi privită ca circumstanță agravantă pentru infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.238 CP RM, infracțiune care presupune cauzarea de daune în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale. Or, cauzarea de daune în proporții deosebit de mari nu poate fi privită ca apendice, ca adaos, ca supliment, ca anexă la componenta de infracțiune specificată la alin.(1) art.238 CP RM, care deja presupune cauzarea de daune în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale.

Astfel, în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.238 CP RM, *obiectul juridic special* are un caracter complex: *obiectul juridic principal* îl constituie relațiile sociale cu privire la obținerea legală a unui credit, împrumut sau despăgubirii/indemnizației de asigurare; *obiectul juridic secundar* îl formează relațiile sociale cu privire la posesia asupra creditului, a împrumutului sau a despăgubirii/indemnizației de asigurare.

În cele ce urmează ne vom focaliza atenția asupra relevării rolului juridic pe care creditul, împrumutul sau despăgubirea/indemnizația de asigurare, pe de o parte, și informațiile false, prezentate de către făptuitor, pe de altă parte, îl îndeplinesc în contextul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.238 CP RM.

Astfel, fapta prejudiciabilă prevăzută la alin.(1) art.238 CP RM este alcătuită din: 1) acțiunea-scop; 2) acțiunea-mijloc. Prezentarea unor informații false reprezintă acțiunea-mijloc, cea pe care legiuitorul o menționează expres în dispoziția de la alin.(1) art.238 CP RM. Cât privește acțiunea-scop – cea pe care legiuitorul nu o consemnează decât tacit – aceasta se exprimă, după caz, în: a) obținerea unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare; b) obținerea majorării sumei creditului, a împrumutului sau a despăgubirii/indemnizației de asigurare; c) obținerea unui credit sau împrumut în condiții avantajoase. Cu alte cuvinte, înainte de producerea urmărilor prejudiciabile prevăzute la alin.(1) art.238 CP RM, scopul infracțiunii în cauză, concretizat în una din cele trei forme ale sale, trebuie să se fi realizat. După survenirea acestor urmări prejudiciabile, nu mai este posibil ca făptuitorul să urmărească acest scop. De aceea, în conformitate cu legea penală în vigoare, nu obiectul scopului infracțiunii (ca înainte de operarea amendamentelor din 18.12.2008), dar *bunuri dobândite prin săvârșirea infracțiunii* (păstrând terminologia utilizată în art.106 CP RM) reprezintă: 1) creditul, împrumutul sau despăgubirea/indemnizația de asigurare; 2) partea necuvenită din credit, din împrumut sau din despăgubirea/indemnizația de asigurare, care constituie diferența dintre creditul, împrumutul sau despăgubirea/indemnizația de asigurare, exprimate în suma majorată, și creditul, împrumutul sau despăgubirea/indemnizația de asigurare, care-i sunt cuvenite făptuitorului; 3) creditul sau împrumutul obținut în condiții avantajoase, de care nu avea dreptul să beneficieze făptuitorul.

Niciuna din cele trei entități, specificate mai sus, nu poate reprezenta produsul infracțiunii. Produsul infracțiunii poate fi conceput în cazul producerii, confecționării, fabricării, falsificării sau altor asemenea acțiuni infracționale. În contrast, bunurile dobândite prin săvârșirea infracțiunii pot fi concepute în ipoteza dobândirii, obținerii, procurării sau altor asemenea acțiuni infracționale. În această privință, V.Moraru consemnează: „Nu sunt lucruri produse, adică create printr-o faptă prevăzută de legea penală, lucrurile obținute de infractor de la alții prin săvârșirea unor astfel de fapte (de exemplu, lucrurile... obținute prin înșelăciune, banii sau bunurile obținute prin amenințare sau șantaj)” [4]. Similară acesteia este și părerea expusă de A.Reșetnicov: „În terminologia dreptului penal, termenul „dobândit” (ca și derivatele acestuia) are o semnificație precisă, o semnificație ce nu poate fi atașată definiției noțiunii de produs al infracțiunii. De exemplu, despre bunuri dobândite prin infracțiune se menționează expres la lit.e) art.189, art.190, art.199 etc. din Codul penal... Distingerea celor două noțiuni nu este o necesitate de complezență, nu are doar o semnificație teoretică. După cum rezultă din dispozițiile lit.a) și d) alin.(2) art.106 CP RM, distingerea noțiunilor „produsul infracțiunii” și „bunuri dobândite prin infracțiune” are și o certă relevanță de ordin practico-aplicativ: produsul infracțiunii e supus confiscării speciale; bunurile dobândite prin săvârșirea infracțiunii sunt supuse confiscării speciale numai dacă nu urmează a fi restituite persoanei vătămate sau nu sunt destinate pentru despăgubirea acesteia” [5].

Reiese că nu pot fi privite ca produs al infracțiunii specificate la alin.(1) art.238 CP RM: 1) creditul, împrumutul sau despăgubirea/indemnizația de asigurare; 2) partea necuvenită din credit, din împrumut sau din despăgubirea/indemnizația de asigurare, care constituie diferența dintre creditul, împrumutul sau despăgubirea/indemnizația de asigurare, exprimate în suma majorată, și creditul, împrumutul sau despăgubirea/indemnizația de asigurare, care-i sunt cuvenite făptuitorului; 3) creditul sau împrumutul obținut în condiții avantajoase, de care nu avea dreptul să beneficieze făptuitorul.

Aceleași trei entități nu pot fi raportate nici la obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.238 CP RM. Sub acest aspect, nu putem considera aplicabilă, în contextul dreptului penal al Republicii Moldova, opinia exprimată de N.A. Iaroșenko, potrivit căreia, în ceea ce privește infracțiunea specificată la art.176 din Codul penal al Federației Ruse, între obținerea obiectului material al infracțiunii și cauzarea daunelor materiale urmează a se stabili legătura cauzală; pentru că, altfel, răspunderea penală se exclude [6].

Nu poate fi obținut obiectul material al infracțiunii în urma săvârșirii infracțiunii. Aceasta întrucât, așa cum susține just V.Dobrinou, ca și obiectul juridic al infracțiunii, obiectul material preexistă acțiunii sau inacțiunii infracționale [7]. Fiind de aceeași părere, cu privire la infracțiunile prevăzute la art.238 CP RM,

A.Reșetnicov aduce următoarele argumente: „Dacă nesocotim această teză, nu vom putea delimita obiectul material al infracțiunii de produsul infracțiunii. La momentul săvârșirii infracțiunilor prevăzute la art.238 CP RM creditul încă nu există. Aceasta întrucât creditul este obiectul contractului de credit bancar, iar din momentul prezentării informațiilor de solicitare a obținerii creditului până la încheierea contractului de credit este de parcurs, de regulă, o procedură îndelungată... Spre deosebire de careva bunuri, creditul nu poate exista săvârșirii infracțiunii” [8]. Putem extrapola această aserțiune asupra împrumutului sau despăgubirii/indemnizației de asigurare.

În concluzie, în cazul infracțiunii specificate la alin.(1) art.238 CP RM, nu se poate vorbi despre existența unui obiect material sau a unui produs al infracțiunii. Nu calitatea de obiect material, dar calitatea de bunuri dobândite prin săvârșirea infracțiunii, prevăzute la alin.(1) art.238 CP RM, au: 1) creditul, împrumutul sau despăgubirea/indemnizația de asigurare; 2) partea necuvenită din credit, din împrumut sau din despăgubirea/indemnizația de asigurare, care constituie diferența dintre creditul, împrumutul sau despăgubirea/indemnizația de asigurare, exprimate în suma majorată, și creditul, împrumutul sau despăgubirea/indemnizația de asigurare, care-i sunt convenite făptuitorului; 3) creditul sau împrumutul obținut în condiții avantajoase, de care nu avea dreptul să beneficieze făptuitorul.

Victimă a infracțiunii analizate este, după caz: 1) instituția financiară care desfășoară activitatea de acordare de credite sau de împrumutare de fonduri; 2) organizația financiară nebancaară care acordă împrumuturi sau credite; 3) asociația de economii și împrumut; 4) asiguratorul.

În cele ce urmează, vom caracteriza pe rând cele patru victime ale infracțiunii specificate la alin.(1) art.238 CP RM.

Astfel, cât privește *instituția financiară care desfășoară activitatea de acordare de credite sau de împrumutare de fonduri*, potrivit Legii instituțiilor financiare, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 21.07.1995 [9], prin „instituție financiară” se înțelege persoana juridică ce acceptă depozite sau echivalente ale acestora netransferabile prin niciun instrument de plată și care utilizează total sau parțial aceste mijloace pentru a acorda credite sau a face investiții pe propriul cont și risc.

Însă, victimă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.238 CP RM poate fi nu oricare instituție financiară. Poate fi doar instituția financiară care desfășoară activitatea de acordare de credite sau de împrumutare de fonduri. În acest sens, la alin.(1) art.26 al Legii instituțiilor financiare, printre activitățile financiare permise băncilor, se menționează: acordarea de credite (de consum și ipotecare, factoring cu sau fără drept de regres, finanțarea tranzacțiilor comerciale, eliberarea garanțiilor și cauțiunilor etc.) (lit.b)); împrumutarea de fonduri (lit.c))².

Activitatea de acordare de credite presupune încheierea contractului de credit bancar (în accepțiunea art.1236-1245 din Codul civil). La rândul său, activitatea de împrumutare de fonduri presupune încheierea contractului de împrumut (în accepțiunea art.867-874 din Codul civil).

Este de menționat că nu este exclusă posibilitatea evoluării BNM ca victimă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.238 CP RM, atunci când BNM acordă credite băncilor comerciale. Astfel, posibilitatea de acordare de credite băncilor comerciale o prevede art.18 al Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei. În ipoteza în care BNM este victima infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.238 CP RM, subiect al acestei infracțiuni este o instituție financiară sau persoana fizică corespunzătoare din cadrul unei instituții financiare.

De asemenea, o societate de investiții poate desfășura activitatea de acordare de credite. Or, potrivit lit.b) alin.(2) art.33 al Legii privind piața de capital, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 11.07.2012 [10], societățile de investiții pot acorda credit unui client pentru a-i permite efectuarea unei tranzacții cu unul sau cu mai multe instrumente financiare, în care este implicată societatea de investiții ce acordă creditul. Conform art.6 al numitei legi, societate de investiții este persoana juridică a cărei activitate constă în furnizarea de servicii de investiții și/sau în desfășurarea de activități de investiții cu titlu profesional.

O societate de investiții (în sensul Legii privind piața de capital), care desfășoară activitatea de acordare de credite, poate fi victimă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.238 CP RM nu doar atunci când cumulează

² Nu poate fi victimă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.238 CP RM acea instituție financiară care desfășoară alte activități decât cea de acordare de credite sau de împrumutare de fonduri (de exemplu: acceptarea de depozite cu sau fără dobândă; acordarea de servicii de decontări și încasări; emiterea și administrarea instrumentelor de plată; leasing financiar; acordarea de servicii de gestionare a portofoliului de investiții și acordarea de consultații privind investițiile; subscrierea și plasarea titlurilor de valoare și acțiunilor, operațiunile cu acțiuni etc.).

calitatea de instituție financiară (în sensul Legii instituțiilor financiare). Or, în cazul în care nu cumulează această calitate, societatea de investiții în cauză trebuie privită ca organizație financiară nebancaară care acordă credite.

Dezvoltând această idee, în continuare ne vom referi la *organizația financiară nebancaară care acordă împrumuturi sau credite* în calitate de victimă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.238 CP RM.

În acest plan, consemnăm că piața organizațiilor financiare nebancaare (în special, a organizațiilor de microfinanțare) din Republica Moldova se dezvoltă dinamic. Înființarea și dezvoltarea acestor organizații sunt dictate de necesitatea de finanțare în special a sectorului rural. Printre sarcinile principale ale organizațiilor menționate se numără facilitarea accesului locuitorilor din zonele rurale la serviciile financiare de bază. Băncile comerciale nu au filiale și reprezentanțe în majoritatea localităților din mediul rural, astfel încât împrumutarea de fonduri nu este accesibilă tuturor categoriilor de populație. Avantajul organizațiilor de microfinanțare, în comparație cu băncile comerciale, constă în apropierea de consumatorii de servicii financiare, precum și în costul redus al serviciilor prestate.

După această notă de clarificare, menționăm că în Legea cu privire la organizațiile de microfinanțare, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 22.07.2004 [11], se menționează: organizație de microfinanțare reprezintă persoana juridică a cărei activitate de bază o constituie activitatea de microfinanțare (art.3); organizația de microfinanțare acordă și gestionează împrumuturi (lit.a) alin.(1) art.7); prin „împrumut” se înțelege împrumutul în formă de mijloace bănești, acordat de către organizația de microfinanțare persoanelor fizice și/sau întreprinderilor micro, mici și mijlocii, în baza unui contract cu sau fără dobândă, ce urmează a fi restituit la scadență (art.3).

Din Hotărârea Comisiei Naționale a Pieței Financiare privind aprobarea Regulamentului cu privire la dezvoltarea de către participanții profesioniști la piața financiară nebancaară a informației privind acordarea serviciilor, nr.8/6 din 26.02.2010 [12], aflăm că organizațiile de credit ipotecar fac parte din rândul instituțiilor financiare nebancaare care desfășoară activitatea de acordare de credite.

În continuare ne vom referi la *asociația de economii și împrumut* în calitate de victimă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.238 CP RM.

Astfel, în corespundere cu Legea asociațiilor de economii și împrumut, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 21.06.2007 [13], asociație de economii și împrumut este organizația necomercială cu statut juridic special, constituită benevol de persoane fizice și juridice, asociate pe principii comune, care acceptă de la membrii săi depuneri de economii, le acordă acestora împrumuturi, precum și alte servicii financiare, în conformitate cu categoria licenței pe care o deține (art.3); asociația, în funcție de categoria licenței deținute, poate acorda împrumuturi membrilor săi (pct.1) alin.(1) art.7).

În fine, *asigurătorul* poate fi victimă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.238 CP RM.

În conformitate cu Legea cu privire la asigurări, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 21.12.2006 [14], asigurător (reasigurător) este persoana juridică înregistrată în Republica Moldova care, în condițiile numitei legi, deține licență pentru desfășurarea activității de asigurare (reasigurare); caz asigurat constituie riscul asigurat, prevăzut în contractul de asigurare, a cărui producere conferă asiguratului dreptul de a fi indemnizat sau despăgubit de către asigurător (art.1); indemnizația de asigurare sau despăgubirea de asigurare se plătește de către asigurător în bani. Compensarea prejudiciului prin restabilirea sau repararea bunurilor, prin prestarea de servicii se permite doar cu acordul scris al asiguratului (alin.(4) art.6).

Într-o manieră asemănătoare, Codul civil stabilește: prin contract de asigurare, asiguratul se obligă să plătească asigurătorului prima de asigurare, iar acesta se obligă să plătească, la producerea riscului asigurat, asiguratului sau unui terț (beneficiarului asigurării) suma asigurată ori despăgubirea, în limitele și în termenele convenite (art.1301); asigurătorul este obligat să efectueze plata, la apariția dreptului asiguratului sau al beneficiarului asigurării de a încasa suma asigurată sau despăgubirea de asigurare, în termenul stabilit în condițiile de asigurare (lit.b) alin.(1) art.1315).

Latura obiectivă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.238 CP RM are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de prezentare a unor informații false (urmată de acțiunea fie de obținere a unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, fie de majorare a sumei acestora, fie de obținere a unui credit sau împrumut în condiții avantajoase); 2) urmările prejudiciabile, constând în daunele în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale; 3) legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile; 4) mijlocul de săvârșire a infracțiunii, și anume: informația falsă prezentată de către făptuitor.

Nu poate fi aplicată prevederea de la alin.(1) art.238 CP RM în cazul în care acțiunea fie de obținere a unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, fie de majorare a sumei acestora, fie de obținere a unui credit sau împrumut în condiții avantajoase, are ca premisă nu acțiunea de prezentare a unor informații false, dar o altă acțiune sau inacțiune. De exemplu, dacă creditul este obținut pe calea remunerării necuvenite a funcționarului bancar care are competența de a decide asupra acordării creditului, solicitantul de credit va răspunde pentru una din infracțiunile prevăzute la art.334 CP RM și, eventual, pentru infracțiunea specificată la art.42 și alin.(1) art.239 CP RM.

Din contra, se aplică alin.(1) art.238 CP RM, dacă acțiunea fie de obținere a unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, fie de majorare a sumei acestora, fie de obținere a unui credit sau împrumut în condiții avantajoase, are ca premisă acțiunea de prezentare a unor informații false, cu care se află în legătură cauzală.

Prezentarea unor informații false este o varietate specifică a înșelăciunii. Mai exact, în sensul alin.(1) art.238 CP RM, prezentarea unor informații false trebuie privită ca una dintre formele înșelăciunii active. Astfel, se poate observa că conținutul înșelăciunii în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.238 CP RM are un alt aspect decât conținutul înșelăciunii în cazul infracțiunilor specificate la art.190 sau 196 CP RM.

Suntem de acord cu S.Prodan că, în primul caz, conținutul înșelăciunii este limitat prin: 1) informații și 2) forma activă a înșelăciunii [15]. În aceste condiții, poate să apară întrebarea: care este soluția de calificare în cazul în care înșelăciunea pasivă în scopul obținerii unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, ori al majorării sumei acestora, ori al obținerii unui credit sau împrumut în condiții avantajoase, a condus la cauzarea daunelor în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale? Considerăm că în asemenea cazuri este aplicabil art.106 din Codul contravențional sau art.196 CP RM. Or, în cazul faptelor reunite sub denumirea marginală de cauzare de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere, conținutul înșelăciunii nu se reduce la forma activă a înșelăciunii.

În altă ordine de idei, așa cum am menționat mai sus, informațiile false, prezentate de făptuitor, îndeplinesc rolul de mijloc de săvârșire a infracțiunii.

Cât privește documentele care conțin informațiile false prezentate de făptuitor, acestea reprezintă un tot indisolubil dintre informațiile respective și suportul informațional. În alți termeni, există o relație de tip „parte-întreg” între noțiunile „informații false prezentate de făptuitor” și „documente care conțin informații false prezentate de făptuitor”. Prima noțiune este primară în contextul analizei infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.238 CP RM. Aceasta de vreme ce legiuitorul recurge la noțiunea dată în textul dispoziției incriminatoare. Noțiunea „documente care conțin informații false prezentate de făptuitor” este una derivată. Însă, vom utiliza și această noțiune ori de câte ori va fi necesar în cadrul analizei noastre.

Informațiile false prezentate de făptuitor, reprezentând mijlocul de săvârșire a infracțiunii, trebuie să fie perfectate în modul cerut de lege, să conțină toate indicațiile necesare și să fie însoțite de semnăturile decidenților corespunzători. Totodată, pentru calificarea celor săvârșite în baza alin.(1) art.238 CP RM nu contează procedeele de prezentare a informațiilor false: prin poștă, telegraf, poșta electronică; prin curier etc. Nu contează nici dacă informațiile prezentate de făptuitor sunt falsificate integral sau parțial. Important este ca informațiile false să aibă o semnificație decisivă în vederea obținerii unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, ori a majorării sumei acestora, ori a obținerii unui credit sau împrumut în condiții avantajoase.

Este de menționat că, de exemplu, informațiile false prezentate de făptuitor în vederea obținerii unui credit, ori a majorării sumei acestuia, ori a obținerii unui credit în condiții avantajoase, se conțin, de regulă, în documentația de credit. În conformitate cu art.3 al Legii instituțiilor financiare, documentația de credit este documentația care stă la baza unei convenții între o bancă și o altă persoană pentru acordarea unui credit și cuprinde cel puțin: 1) situația financiară curentă a solicitantului de credit și a oricărei persoane care constituie o garanție personală; 2) o descriere a modalităților de garantare pentru plata integrală a datoriei și, după caz, o evaluare a bunurilor care fac obiectul garanției; 3) o descriere a condițiilor creditului, cuprinzând valoarea creditului, rata dobânzii, schema de rambursare, obiectivul debitorului și scopul pentru care a solicitat creditul; 4) alte documente determinate de bancă.

La prima categorie de informații se referă: datele din bilanțul întreprinderii la ultima dare de seamă; indicii financiari principali ai întreprinderii (activele pe termen lung, totalul activelor curente, capitalul individual total, împrumuturile pe termen lung și cele pe termen scurt, veniturile din vânzări etc.); datele din rapoartele financiare etc.

La cea de-a doua categorie de informații se referă: datele ce confirmă prezența bunului gajat; datele ce confirmă dreptul de proprietate al debitorului gajist asupra bunului gajat; datele privind locul de păstrare a bunului gajat și costul de bilanț al bunului gajat etc.

Cea de-a treia categorie de informații alcătuiește ancheta solicitantului de credit. Informațiile din acest document se referă la: mărimea și structura capitalului statutar; componența fondatorilor și a acționarilor; existența unor filiale și reprezentanțe; principalele genuri de activitate și prezența licenței de desfășurare a lor; nomenclatorul mărfurilor produse sau al serviciilor prestate; principalii furnizori și cumpărători; întârzierile în executarea contractelor de credit încheiate cu alte instituții financiare etc.

În fine, cea de-a patra categorie de informații se conține în alte documente determinante de bancă. La astfel de documente pot fi raportate: copiile documentelor de constituire a solicitantului de credit; copiile deciziilor adunărilor privind numirea în funcție a persoanelor care sunt ordonatorii contului; istoria de credit etc.

În principiu, fiecare instituție financiară este liberă să stabilească componența setului documentației de credit, în funcție de: specificul solicitantului de credit; valoarea creditului; termenul de rambursare; scopul pentru care a fost solicitat creditul etc.

În mod similar, informațiile false prezentate de făptuitor în scopul obținerii unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, ori al majorării sumei acestora, ori al obținerii unui împrumut în condiții avantajoase, se conțin, de regulă, fie în documentația de împrumut, fie în documentația referitoare la despăgubirea/indemnizația de asigurare.

Dintr-o altă perspectivă, comportă o semnificație majoră teoretică și practică problema privind oportunitatea atestării caracterului oficial al documentelor care cuprind informațiile false prezentate de subiectul infracțiunii specificate la alin.(1) art.238 CP RM.

În opinia lui A.Reșetnicov, pe care o susținem, prin „document oficial” înțelegem documentul care: 1) conține informații care au fost elaborate, selectate, prelucrate, sistematizate și/sau adoptate de organe ori persoane oficiale sau puse la dispoziția lor în condițiile legii de către alți subiecți de drept; 2) atestă fapte având relevanță juridică; 3) circulă în cadrul unui sistem de înregistrare, evidență strictă și control al circulației [16].

Această interpretare are un suport normativ, întrucât, în conformitate cu alin.(1) art.6 al Legii privind accesul la informație, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 11.05.2000 [17], informații oficiale sunt considerate toate informațiile aflate în posesia și la dispoziția furnizorilor de informații, care au fost elaborate, selectate, prelucrate, sistematizate și/sau adoptate de organe ori persoane oficiale sau puse la dispoziția lor în condițiile legii de către alți subiecți de drept.

Nu au statutul de organ oficial nici instituția financiară (cu excepția BNM), nici organizația financiară nebanară, nici asociația de economii și împrumut, nici asigurătorul. Deci, pentru a avea un caracter oficial, documentele prezentate de către subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.238 CP RM trebuie să fie elaborate, selectate, prelucrate, sistematizate și/sau adoptate de organe ori persoane oficiale.

Nu s-a ținut cont de acest aspect în speța următoare: *L.I. a fost condamnat în baza art.238 și lit.b), d) alin.(2) art.361 CP RM. La rândul său, V.E. a fost condamnată conform lit.b) și d) alin.(2) art.361 CP RM. În fapt, la 05.02.2008, în participație cu L.I., V.E. a confecționat certificatul cu privire la salariu nr.01-04/2 din 09.01.2008, eliberat de SRL „V.P.”, semnat de către L.I. în calitate de conducător de întreprindere și de către V.E. în calitate de contabil-șef. Cei doi făptuitori au introdus în respectivul certificat date denaturate, potrivit cărora salariul lunar al lui L.I. a fost în mărime de 6000 de lei în anul 2006 și de 7500 de lei în anul 2007. Ulterior, L.I. a folosit certificatul fals în cauză, prezentându-l la banca comercială „M.A.” SA, filiala Ialoveni. În rezultat, L.I. a obținut de la aceasta un credit în mărime de 385000 lei. Ne fiind de acord cu sentința, L.I. a declarat apel, solicitând casarea acesteia și pronunțarea unei hotărâri de achitare. În susținerea solicitării date, L.I. a motivat că acțiunile sale nu întrunesc elementele constitutive ale unei infracțiuni. Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău apelul declarat de către L.I. a fost respins ca nefondat. Decizia instanței de apel a fost atacată cu recurs ordinar de către avocatul B.B. în numele inculpatului L.I. În apel a fost solicitată casarea hotărârilor adoptate și achitarea inculpatului. S-a motivat că documentele falsificate provin de la o întreprindere privată și nu pot constitui obiectul material al infracțiunii prevăzute la art.361 CP RM. Verificând argumentele invocate, Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție a ajuns la următoarele concluzii: potrivit prevederilor art.361 CP RM, noțiunea de document oficial desemnează documentul care confirmă anumite fapte sau indică anumite drepturi ori*

eliberează de obligații³. Oficiale sunt acele documente care au o importanță juridică. Oficiale pot fi considerate (în afară de cele emise de persoanele ce reprezintă puterea de stat) și documentele ce provin de la persoane private în cazul când statul, în conformitate cu prevederile legale, recunoaște statutul lor oficial și importanța lor juridică⁴. Teoria doctrinară în domeniu explică că prezentarea unor informații false presupune transmiterea unor date false funcționarilor băncii. Falsul propriu-zis poate constitui manopera debitorului ori a altei persoane. Falsificarea actelor constituie o activitate infracțională separată⁵ și nu cade sub incidența art.238 CP RM (în cazul în care actele sunt falsificate de către debitor, acestea fiind prezentate băncii în scopul obținerii unui credit, majorării proporției acestuia sau obținerii unui credit în condiții avantajoase, este cazul identificării unui concurs de infracțiuni; dacă falsul este realizat de către o altă persoană decât debitorul, acesta va fi supus răspunderii penale potrivit art.332 ori 361 CP RM)" [18].

În speța exemplificată mai sus este superfluă reținerea la calificare a lit.b) și d) alin.(2) art.361 CP RM. Aceasta pentru că nu poate avea caracter oficial un document care provine de la o întreprindere privată. Iar legea penală a Republicii Moldova nu conține o normă în care ar fi incriminată confecționarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor private false. În prezența unor anumite condiții, folosirea documentelor private false poate atrage răspundere doar în baza art.190, 196, 238 etc. din Codul penal. În rest, amintim că, deocamdată, mai este valabil principiul „*nullum crimen sine lege*”.

Nu este admisibilă interpretarea extensivă a noțiunii „document oficial”. În context, nu putem să nu reproducem argumentele prezentate într-o speță: „*Document oficial este documentul care conține informație oficială. Conform alin.(1) art.6 al Legii privind accesul la informație, informații oficiale sunt considerate toate informațiile aflate în posesia și la dispoziția furnizorilor de informații, care au fost elaborate, selectate, prelucrate, sistematizate și/sau adoptate de organe ori persoane oficiale sau puse la dispoziția lor în condițiile legii de către alți subiecți de drept. Astfel, documentul oficial este documentul care conține informații care au fost elaborate, selectate, prelucrate, sistematizate și/sau adoptate de către organe ori persoane oficiale sau puse la dispoziția lor în condițiile legii de către alți subiecți de drept, care atestă fapte având relevanță juridică, care circulă în cadrul unui sistem de înregistrare, evidență strictă și control al circulației. Circuitul documentului în cadrul unui sistem de înregistrare, evidență strictă și control al circulației trebuie considerat trăsătură indispensabilă a documentului oficial. Această trăsătură reprezintă o diferență specifică, ce permite distingerea documentului oficial în raport cu documentul care nu are caracter oficial... Referitor la documentele emise de către particulari, sunt evidențiate următoarele caracteristici: 1) documentele care emană, de la particulari, trebuie considerate oficiale atunci când asemenea documente sunt legate de procedura publică de autentificare, legată de crearea documentelor. Tocmai această procedură conferă documentului un caracter oficial, adică un caracter de drept public; 2) documentele care emană de la particulari trebuie considerate documente oficiale atunci când asemenea documente sunt primite oficial de persoana juridică de drept public, după care se află la dispoziția acestei persoane în legătură cu soluționarea problemei reprezentând temei de referință al documentelor primite. Demersul semnat de către inculpat nu are niciuna din caracteristicile sus-menționate*” [19].

³ Această interpretare nu corespunde realității. În art.361 CP RM este folosită sintagma „documente oficiale false, care acordă drepturi sau eliberează de obligații”. Acordarea de drepturi sau eliberarea de obligații constituie o caracteristică facultativă a unui document oficial. Ea nu este o caracteristică indispensabilă pentru un asemenea document. Dovadă este faptul că în art.332 și în alin.(4) art.362¹ CP RM legiuitorul menționează despre documente oficiale, fără a preciza dacă acestea acordă drepturi sau eliberează de obligații.

Noțiunea „documente oficiale” din art.332 și alin.(4) art.362¹ CP RM are o întindere mai mare decât noțiunea „documente oficiale care acordă drepturi sau eliberează de obligații” din art.361 CP RM. Aceasta pentru că prima noțiune nu e restrânsă prin adaosul „care acordă drepturi sau eliberează de obligații” ce marchează cea de-a doua noțiune. De aceea, nu oricare document oficial acordă drepturi sau eliberează de obligații. În art.332 și în alin.(4) art.362¹ CP RM prin „document oficial” se au în vedere și acele documente oficiale care nu acordă drepturi, nici nu eliberează de obligații. Însă, chiar și în această ipoteză documentele oficiale își păstrează calitatea de a produce consecințe juridice*.

* Pentru detalii a se vedea: A.Reșetnicov. *Accepțiunea juridico-penală a noțiunii „document oficial”*. În: Revista Națională de Drept, 2008, nr.2, p.35-42.

⁴ Nu este clar: în care moment statul, în conformitate cu prevederile legale, a recunoscut statutul oficial și importanța juridică a certificatului cu privire la salariu nr.01-04/2 din 09.01.2008, eliberat de SRL „V.P.”?

⁵ În acest mod este ignorată prevederea de la art.42 CP RM: „Se consideră participare cooperarea cu intenție a două sau mai multor persoane la săvârșirea unei infracțiuni intenționate”. De asemenea, se face abstracție de prevederile art.115 CP RM: „Concurența normelor penale presupune săvârșirea de către o persoană sau de către un grup de persoane a unei fapte prejudiciabile, cuprinse în întregime de dispozițiile a două sau mai multor norme penale și constituind o singură infracțiune” (alin.(1)); „Alegerea uneia din normele concurente care reflectă cel mai exact natura juridică a faptei prejudiciabile comise se efectuează în condițiile art.116-118” (alin.(2)).

Argumente similare sunt prezentate într-o altă speță: „Caracterul oficial al documentului se poate atesta și atunci când acesta nu emană în mod obligatoriu de la o autoritate publică. În acest sens, Plenul Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, prin decizia Curții Supreme de Justiție din 20.03.2014, s-a expus asupra recursului în interesul legii, unde a statuat că documentele care emană de la particulari se consideră documente oficiale atunci când asemenea documente sunt supuse procedurii publice de autentificare a documentelor create ori sunt primite oficial de persoana juridică de drept public, după care se află la dispoziția acestei persoane în legătură cu soluționarea problemei reprezentând obiectul de referință al documentelor primite. Din cele reflectate mai sus și din materialele speței, Colegiul penal lărgit constată că procesul-verbal nr.4 al Adunării generale anuale a Asociației unic al Holdingului „M.” SRL din 05.07.2007-17.07.2007 nu emană de la un organ sau o persoană oficială, iar în calitate de document privat acesta nu a fost pus la dispoziția organelor sau a persoanelor oficiale în condițiile legii” [20].

De asemenea, nu poate fi ignorată localizarea articolului 361 în Partea Specială a Codului penal, anume: în Capitolul XVII „Infrațiuni contra autorităților publice (sublinierea ne aparține – n.a.) și a securității de stat”. Nu pot aduce atingere autorităților publice confecționarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor false, elaborate, selectate, prelucrate, sistematizate și/sau adoptate în cadrul unor întreprinderi private, ori puse la dispoziția acestora de către alte întreprinderi private.

Mai mult, va fi superfluă reținerea la calificare a art.361 CP RM chiar și în acele cazuri când documentele false, prezentate instituției financiare, organizației financiare nebankare, asociației de economii și împrumut sau asigurătorului, au un caracter oficial. De această dată, explicația constă în următoarele: în asemenea cazuri, apare concurența dintre alin.(1) art.238 CP RM (privit ca normă specială) și art.361 CP RM (privit ca normă generală). Prezentarea unor informații false, care se conțin în documentele oficiale, constituie nu altceva decât un caz specific de folosire a documentelor oficiale false, care acordă drepturi sau eliberează de obligații. În aceste condiții, art.361 CP RM, ca normă generală, nu poate fi aplicat.

De aceea: 1) dacă făptuitorul confecționează și/sau deține documente oficiale false – în scopul prezentării lor către instituția financiară, organizația financiară nebankară, asociația de economii și împrumut sau asigurător, pentru obținerea unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, ori pentru majorarea sumei acestora, ori pentru obținerea unui credit sau împrumut în condiții avantajoase – vom fi în prezența pregătirii de infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.238 CP RM. În astfel de cazuri, art.361 CP RM este inaplicabil; 2) dacă făptuitorul confecționează și/sau deține documente oficiale false, după care le prezintă instituției financiare, organizației financiare nebankare, asociației de economii și împrumut sau asigurătorului – pentru obținerea unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, ori pentru majorarea sumei acestora, ori pentru obținerea unui credit sau împrumut în condiții avantajoase – vom fi în prezența infracțiunii consumate specificate la alin.(1) art.238 CP RM. Și în astfel de cazuri art.361 CP RM este inaplicabil; 3) dacă persoana numai confecționează și/sau deține documente oficiale false, după care le transmite unei alte persoane, pentru ca aceasta să prezinte respectivele falsuri către instituția financiară, organizația financiară nebankară, asociația de economii și împrumut sau asigurător – în scopul obținerii unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, ori al majorării sumei acestora, ori al obținerii unui credit sau împrumut în condiții avantajoase – prima dintre aceste persoane va fi considerată complice la infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.238 CP RM. În astfel de cazuri, art.361 CP RM nu-i va putea fi reținut la calificare.

Infracțiunea specificată la alin.(1) art.238 CP RM este o infracțiune materială. Ea se consideră consumată din momentul cauzării instituției financiare, organizației financiare nebankare, asociației de economii și împrumut sau asigurătorului a daunelor în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale.

În cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.238 CP RM, este esențial ca mărimea daunelor să nu depășească 5000 unități convenționale. În caz contrar, răspunderea se va aplica în conformitate cu alin.(2) art.238 CP RM.

În contextul infracțiunii specificate la alin.(1) art.238 CP RM, cauzarea daunelor în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale se concretizează, după caz, în: 1) obținerea unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale; 2) obținerea unei majorări a sumei creditului, a împrumutului sau a despăgubirii/indemnizației de asigurare în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale; 3) obținerea unui credit sau împrumut în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale în condiții avantajoase.

Este necesar să identificăm soluția de calificare pentru ipoteza când are loc prezentarea unor informații cu bună știință false în scopul obținerii unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, ori al majorării sumei acestora, ori al obținerii unui credit sau împrumut în condiții avantajoase, dacă prin aceasta instituției financiare, organizației financiare nebankare, asociației de economii și împrumut sau asigurătorului i-au fost cauzate daune a căror mărime nu este mai mare sau egală cu 500 unități convenționale.

Astfel, de exemplu, într-o speță, *F.S. a fost condamnat în baza alin.(1) art.361 CP RM. În fapt, acesta, la 22.08.2008, a deținut și a folosit adeverința de salariu falsă, din care rezultă că în perioada februarie-iulie 2008 F.S. a activat în cadrul întreprinderii „A.T.” SA din or. Fălești în calitate de director comercial, primind un salariu total în mărime de 23485,64 lei. În rezultat, la 02.09.2008, la filiala din or. Fălești a BC „Victoriabank” SA, i-a fost acordat un credit în mărime de 30000 lei [21].* În acest caz, logica celor care aplică legea penală este una de-a dreptul dezarmantă: „dacă nu poate fi aplicat art.238 CP RM, atunci numai deocârm trebuie să existe o altă normă penală care să poată fi aplicată. Or, ar fi nepermis ca făptuitorul să scape de răspundere penală”.

Ne exprimăm dezacordul cu un asemenea mod de a privi lucrurile. „Găselnița”, exprimată în art.361 CP RM, nu este aplicabilă în situația în care prezentarea cu bună știință a unor informații false în scopul obținerii unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, ori al majorării sumei acestora, ori al obținerii unui credit sau împrumut în condiții avantajoase, presupune cauzarea instituției financiare, organizației financiare nebankare, asociației de economii și împrumut sau asigurătorului a unor daune a căror mărime nu este mai mare sau egală cu 500 unități convenționale. Aceasta deoarece trebuie aplicat art.106 din Codul contravențional. Această normă contravențională stabilește răspunderea pentru cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere, în cazul în care fapta nu prezintă o sustragere și nu întrunește elementele unei infracțiuni. Articolul 106 din Codul contravențional se aplică atât în cazul în care făptuitorul prezintă informații false care se conțin în documente oficiale, cât și în cazul în care făptuitorul prezintă informații false care se conțin în documente private. În primul caz, optăm pentru art.106 din Codul contravențional, și nu pentru varianta alternativă a art.361 CP RM, respectând principiul „*in dubio pro reo*” (deoarece făptuitorului îi convine aplicarea răspunderii contravenționale, nu a celei penale⁶). În cel de-al doilea caz, lipsind caracterul oficial al documentului (cum este chiar în speța adusă în calitate de ultim exemplu), nu poate fi invocat art.361 CP RM. Deci, unica soluție plauzibilă este art.106 din Codul contravențional.

În concluzie, art.361 CP RM nu-și poate găsi aplicarea în situația în care prezentarea cu bună știință a unor informații false în scopul obținerii unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, ori al majorării sumei acestora, ori al obținerii unui credit sau împrumut în condiții avantajoase, presupune cauzarea instituției financiare, organizației financiare nebankare, asociației de economii și împrumut sau asigurătorului a unor daune a căror mărime nu este mai mare sau egală cu 500 unități convenționale.

Latura subiectivă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.238 CP RM se caracterizează prin intenție directă.

⁶ În ipoteza examinată, nu se poate face abstracție de prevederea de la alin.(2) art.3 CP RM. Potrivit acesteia, interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale este interzisă.

În afară de aceasta, alin.(2) art.115 CP RM stabilește: „Alegerea uneia din normele concurente care reflectă cel mai exact natura juridică a faptei prejudiciabile comise (sublinierea ne aparține – *n.a.*) se efectuează în condițiile art.116-118”.

Apar îndoiele privind reflectarea cea mai exactă de către art.361 CP RM a naturii juridice a faptei de prezentare cu bună știință a unor informații false în scopul obținerii unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, ori al majorării sumei acestora, ori al obținerii unui credit sau împrumut în condiții avantajoase, dacă această faptă presupune cauzarea instituției financiare, organizației financiare nebankare, asociației de economii și împrumut sau asigurătorului a unor daune a căror mărime nu este mai mare sau egală cu 500 unități convenționale. Este adevărat că acest articol prevede răspunderea, printre altele, pentru confecționarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor oficiale false, care acordă drepturi sau eliberează de obligații, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare. Totuși, art.361 CP RM nu conține nicio mențiune cu privire la cauzarea de daune. În schimb, art.106 din Codul contravențional stabilește răspunderea pentru cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere, în cazul în care fapta nu reprezintă o sustragere și nu întrunește elementele unei infracțiuni.

În acest fel, ajungem la concluzia că nici art.361 CP RM, nici art.106 din Codul contravențional nu reflectă suficient de exact natura juridică a faptei de prezentare cu bună știință a unor informații false în scopul obținerii unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, ori al majorării sumei acestora, ori al obținerii unui credit sau împrumut în condiții avantajoase, dacă această faptă presupune cauzarea instituției financiare, organizației financiare nebankare, asociației de economii și împrumut sau asigurătorului a unor daune a căror mărime nu este mai mare sau egală cu 500 unități convenționale. În aceste condiții, respectând principiul „*in dubio pro reo*”, din cele două norme vom alege art.106 din Codul contravențional.

Această intenție este calificată de un scop special. Or, săvârșind infracțiunea examinată, făptuitorul urmărește nu un scop oarecare, ci scopul obținerii unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, ori al majorării sumei acestora, ori al obținerii unui credit sau împrumut în condiții avantajoase.

În cazul în care făptuitorul urmărește obținerea unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, el dorește să-și exercite efectiv dreptul contractual de primire de la instituția financiară, de la organizația financiară nebancară, de la asociația de economii și împrumut sau de la asigurator a mijloacelor în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale.

În situația în care făptuitorul urmărește majorarea sumei creditului, a împrumutului sau a despăgubirii/indemnizației de asigurare, el dorește să obțină creditul, împrumutul sau despăgubirea/indemnizația de asigurare într-un quantum care depășește în mărime plafonul legal admisibil în cazul solicitantului de credit sau de împrumut respectiv ori în cazul asiguratului sau beneficiarului asigurării respectiv. De exemplu, scopul de a majora suma creditului poate fi urmărit de funcționarul băncii comerciale, care susține că s-a concediat de la această bancă (dar în realitate continuă să activeze în aceeași funcție) și care solicită de la banca respectivă un credit, a cărui mărime depășește limitele stabilite în Regulamentul BNM nr.33/09-01 din 18.09.1996 cu privire la acordarea creditelor de către bănci funcționarilor săi [22].

În fine, în ipoteza în care făptuitorul urmărește obținerea unui credit sau împrumut în condiții avantajoase, el dorește să profite de facilități la obținerea creditului sau împrumutului în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale, arogându-și apartenența la o anumită categorie de beneficiari de credite sau de împrumuturi, legalmente avantajați (de exemplu, în baza Legii privind acordarea de credite preferențiale pe termen lung unor categorii de tineri studioși, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 14.07.2000 [23]).

Amintim că, înainte de producerea urmărilor prejudiciabile prevăzute la alin.(1) art.238 CP RM, scopul infracțiunii în cauză, concretizat în una din cele trei forme ale sale, trebuie să fie realizat. După survenirea acestor urmări prejudiciabile nu mai este posibil ca făptuitorul să urmărească acest scop. Aceasta pentru că, de fapt, în contextul infracțiunii specificate la alin.(1) art.238 CP RM, cauzarea urmărilor prejudiciabile se concretizează în: 1) obținerea unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale; 2) obținerea unei majorări a sumei creditului, a împrumutului sau a despăgubirii/indemnizației de asigurare în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale; 3) obținerea unui credit sau împrumut în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale în condiții avantajoase.

În continuare, urmează a fi soluționată următoarea dilemă: este oare alin.(1) art.238 CP RM o normă specială în raport cu prevederile corespunzătoare de la art.190 CP RM sau de la art.196 CP RM?

În acest context, menționăm că pentru toate cele trei forme ale scopului infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.238 CP RM este comun că făptuitorul urmărește să ramburseze în cele din urmă creditul, împrumutul sau despăgubirea/indemnizația de asigurare. Nu să le sustragă. Astfel, dacă făptuitorul are intenția să treacă creditul, împrumutul sau despăgubirea/indemnizația de asigurare în stăpânirea lui definitivă, cele săvârșite trebuie calificate nu conform alin.(1) art.238 CP RM, dar conform prevederilor corespunzătoare de la art.190 CP RM. Cu alte cuvinte, afirmăm că scopul folosinței temporare, și nu scopul de sustragere, este cel urmărit de subiectul infracțiunii specificate la alin.(1) art.238 CP RM.

Pe care argumente se sprijină această afirmație?

Anterior am specificat că art.176 din legea penală rusă este corespondentul art.238 CP RM. În legătură cu aceasta, este nelipsit de interes să remarcăm că poziția majoritară în doctrina penală rusă este că infracțiunea, prevăzută la art.176 din Codul penal al Federației Ruse, presupune scopul folosinței temporare, nu scopul de sustragere [24].

Însă, în mod vădit, acest argument nu este suficient. De aceea, apelăm la o sursă de interpretare oficială: în conformitate cu pct.2 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, nr.23 din 28.06.2004, „nu formează componenta de sustragere faptele ilegale care sunt îndreptate nu spre însușirea, ci spre folosința temporară a bunurilor. Folosința temporară a bunurilor o va aprecia instanța, ținând seama că făptuitorul nu urmărește scopul de cupiditate, deoarece nu dorește să treacă bunurile în stăpânirea lui definitivă. În funcție de circumstanțele cauzei, asemenea fapte pot fi calificate conform art.196, 238, 273 (a se citi – 192¹ – n.a.), 274 (a se citi – 192² – n.a.) etc. ale Codului penal” [25].

Însă, și acest argument urmează a fi susținut de altele, pentru a fi mai convingător. Pentru aceasta, este necesar să stabilim: care a fost „*ratio legis*” de apariție în legea penală a Republicii Moldova a unei incriminări cu privire la dobândirea creditului prin înșelăciune? Din această perspectivă, în studiul nostru vom îmbina aplicarea metodei istorice și a metodei comparative, ca metode utilizate în știința dreptului penal.

Vom aplica metoda istorică, cercetând actele preparatorii și precedentele legislative care au stat la baza elaborării prevederilor art.238 CP RM. În același timp, vom aplica metoda comparativă, pentru că art.238 CP RM nu a apărut pe un loc gol, nu este rezultatul inedit al procesului de creație legislativă autohtonă, dar a fost inspirat de sisteme de drept în care se desfășurau relații sociale cu caracter asemănător.

Astfel, vom menționa că prototipul art.238 CP RM a fost art.259 „Dobândirea creditului prin înșelăciune” din proiectul Codului penal al Republicii Moldova [26]. Acest articol avea următoarea dispoziție: „Prezentarea cu bună știință de către cetățean, antreprenor, proprietar, creditor sau de către alt subiect economic, de informații false în scopul de a obține credit sau majorarea proporției lui, ori obținerea de credit în condiții avantajoase, dacă aceste acțiuni au cauzat o daună în proporții mari și dacă lipsesc semnele delapidării (sublinierea ne aparține – *n.a.*)”. Dispoziția dată nu se deosebește de dispoziția în vigoare a art.238 CP RM, decât prin cercul subiecților infracțiunii corespunzătoare.

Dar ce vrea să însemne formularea „dacă lipsesc semnele delapidării”? Această formulare pare a fi deficicientă, atunci când este privită prin prisma prevederilor art.191 „Delapidarea averii străine” din Codul penal. Nu și atunci când este privită prin prisma unor norme relevante din proiectul Codului penal al Republicii Moldova.

De exemplu, la art.198 „Delapidarea în proporții mici” din proiectul Codului penal al Republicii Moldova era descrisă fapta de delapidare în proporții mici a bunurilor altei persoane prin furt, escrocherie sau prin înșușire, săvârșită de o persoană față de care, având în vedere circumstanțele cauzei și personalitatea, nu pot fi aplicate măsuri de influență administrativă. La rândul său, la art.199 din proiectul Codului penal al Republicii Moldova erau descrise faptele de delapidare în proporții mari și de delapidare în proporții deosebit de mari. Dar, interesul cel mai mare îl suscită dispoziția art.200 „Cauzarea de pagube materiale” din proiectul Codului penal al Republicii Moldova: „cauzarea de pagube materiale proprietarului prin înșelăciune sau abuz de încredere, dacă fapta nu constituie o delapidare.”

Din cele menționate rezultă că, prin prisma legii penale în vigoare, formularea de încheiere din dispoziția art.259 din proiectul Codului penal al Republicii Moldova ar arăta în felul următor: „dacă lipsesc semnele sustragerii”. Mai rezultă și că art.259 din proiectul Codului penal al Republicii Moldova era privit ca o normă specială în raport cu art.200 din același act preparatoriu.

Care a fost modelul de inspirație pentru art.259 din proiectul Codului penal al Republicii Moldova? În primul rând, este vorba de art.259 din Codul penal-model al CSI – „Dobândirea ilegală a creditului” – care are următoarea dispoziție: „Obținerea, de către un întreprinzător individual sau conducător de organizație, a unui credit, a unor dotații sau condiții avantajoase de creditare, pe calea prezentării băncii sau unei alte instituții creditare a unor informații false cu privire la starea economică sau situația financiară a întreprinzătorului individual sau a organizației, ori cu privire la alte circumstanțe având o semnificație considerabilă pentru obținerea creditului, dotațiilor, condițiilor avantajoase de creditare, sau necomunicarea de către întreprinzătorul individual sau conducătorul organizației a informațiilor cu privire la apariția circumstanțelor care pot conduce la sistarea creditării sau dotării, ori la anularea facilităților, ori la limitarea mărimii creditului acordat sau dotațiilor acordate, dacă această faptă a cauzat daune în proporții mari, în lipsa semnelor sustragerii (sublinierea ne aparține – *n.a.*)” [27].

În al doilea rând, ne referim la alin.(1) art.176 din Codul penal al Federației Ruse, având următoarea dispoziție: „Obținerea de către întreprinzătorul individual sau conducătorul organizației a unui credit sau a unor condiții avantajoase de creditare, pe calea prezentării băncii sau unui alt creditor a unor informații vădit false cu privire la starea economică sau situația financiară a întreprinzătorului individual sau a organizației, dacă această faptă a cauzat pagube mari.”

Nu putem să nu observăm că atât în alin.(1) art.176 din Codul penal al Federației Ruse, cât și în art.238 CP RM, nu există o referire expresă la lipsa în cele săvârșite a semnelor sustragerii. În legătură cu aceasta, prezintă interes investigația, efectuată de unii autori ruși, asupra condițiilor istorice de apariție a art.176 din Codul penal al Federației Ruse, precum și a precedentelor legislative care au stat la baza elaborării acestei norme.

Astfel, L.D. Gauhman și S.V. Maksimov consideră că acțiunile, care la moment intră sub incidența art.176 din Codul penal al Federației Ruse, intrau anterior sub incidența art.148³ „Cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere în lipsa semnelor sustragerii” din Codul penal al Federației Ruse din 1960. Ca modalități faptice ale înșelăciunii, în sensul art.148³ din Codul penal al Federației Ruse, erau considerate: prezentarea creditorului a unor informații false cu privire la solvabilitatea financiară a solicitantului de credit, a unui business-plan care conține informații vădit neautentice, ori necomunicarea creditorului a informațiilor vizând înrăutățirea situației financiare a solicitantului de credit, în cazul în care obligativitatea unei asemenea comunicări era prevăzută de creditare” [28].

O opinie similară este exprimată de către U.V. Pașințeva: „În perioada postsovietică a istoriei Rusiei, după adoptarea Constituției Federației Ruse din 1993, a început renașterea economiei de piață, apărând necesitatea protecției penale a creditării bancare. În legătură cu aceasta, în Codul penal al Federației Ruse din 1960 au fost incluse art.148¹ (dobândirea ilegală a unor bunuri de valoare în lipsa semnelor sustragerii) și art.148³ (cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere în lipsa semnelor sustragerii), care aveau scopul protejării intereselor participanților la creditarea bancară. Și doar odată cu adoptarea în 1996 a noului Cod penal al Federației Ruse în legea penală au apărut componentele de pseudoactivitate de întreprinzător, de obținere ilegală a creditului și de eschivare cu rea-voință de la rambursarea datoriei către creditori” [29].

Nu în ultimul rând, O.V. Șadrina consemnează: „Apariția la începutul anilor '90 ai secolului trecut a relațiilor economice de piață a condiționat revenirea la tradiția apărării penale a sferei de creditare bancară. În acest plan, prin Legea federală nr.10 din 01.07.1994 „Cu privire la introducerea modificărilor și completărilor în Codul penal al Federației Ruse din 1960 și în Codul de procedură penală al Federației Ruse din 1960”, printre altele, în Codul penal al Federației Ruse din 1960 a fost introdus art.148³. Din acel moment, a devenit posibilă tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate de dobândirea ilegală a mijloacelor creditare, care se deosebește de fapta de escrocherie” [30].

Deoarece evoluția cadrului normativ în materie din Republica Moldova a decurs în condiții asemănătoare, nu avem niciun temei să nu afirmăm că componentele de infracțiuni prevăzute la art.238 CP RM s-au desprins din componentele de infracțiuni specificate la art.196 CP RM; că art.238 CP RM este o normă specială în raport cu art.196 CP RM; că scopul infracțiunilor prevăzute la art.238 CP RM este scopul folosinței temporare, nu scopul sustragerii.

Apariția art.238 CP RM a fost o necesitate dictată de proliferarea în practică a cazurilor când era cu neputință probarea prezenței scopului de sustragere, în ipoteza în care erau prezentate informații false instituției financiare, acestea fiindu-i cauzate daune materiale. Dezvoltarea relațiilor economice de piață în Republica Moldova a condiționat defalcarea din art.196 CP RM a unor norme speciale având scopul prioritar de apărare penală a acestor relații, nu a relațiilor sociale cu privire la patrimoniu. Apariția art.238 CP RM a fost condiționată și de aplicarea oarecum sporadică a art.196 CP RM, de gradul de elaborare deocamdată neevoluat al concepției de calificare a faptelor în baza art.196 CP RM. Toate acestea demonstrează că există un suficient „*ratio legis*” pentru apariția în legea penală autohtonă a incriminării referitoare la dobândirea creditului prin înșelăciune.

Considerăm că argumentele pe care le-am prezentat mai sus sunt valabile nu doar în ipoteza prezentării cu bună știință a unor informații false în scopul obținerii unui credit, sau al majorării sumei acestuia, sau al obținerii unui credit în condiții avantajoase. Luând în calcul contextul de incriminare comun, considerăm că aceste argumente sunt valabile în egală măsură în ipoteza prezentării cu bună știință a unor informații false în scopul obținerii unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare, sau al majorării sumei acestora, sau al obținerii unui împrumut în condiții avantajoase.

Încheind analiza laturii subiective a infracțiunii specificate la alin.(1) art.238 CP RM, ne vom referi la conținutul sintagmei „cu bună știință” din dispoziția acestei norme, precum și la motivul infracțiunii corespunzătoare.

Astfel, în sensul alin.(1) art.238 CP RM, sintagma „cu bună-știință” arată asupra faptului că făptuitorul manifestă certitudine și cunoaște din timp că au un caracter fals, și nu autentic informațiile pe care le prezintă instituției financiare, organizației financiare nebankare, asociației de economii și împrumut sau asigurătorului. Cât privește motivul infracțiunii analizate, acesta se exprimă de cele mai dese ori în interesul material. Însă, nu sunt excluse și alte motive.

Subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.238 CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii faptei a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, subiect al acestei infracțiuni poate fi persoana juridică (cu excepția autorității publice).⁷

În altă ordine de idei, consemnăm că deosebirea infracțiunii specificate la alin.(2) art.238 CP RM de infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.238 CP RM ține, în principal, de conținutul urmărilor prejudiciabile. Astfel, în situația infracțiunii specificate la alin.(2) art.238 CP RM, urmările prejudiciabile se exprimă în daunele în proporții deosebit de mari.

2. Încălcarea regulilor de creditare, politicilor de acordare a împrumuturilor sau regulilor de acordare a despăgubirii/indemnizației de asigurare (art.239 CP RM)

În art.239 CP RM, sub denumirea marginală de încălcare a regulilor de creditare, politicilor de acordare a împrumuturilor sau regulilor de acordare a despăgubirii/indemnizației de asigurare sunt reunite trei variante-tip de infracțiuni⁸.

Astfel, în cazul infracțiunii specificate la alin.(1) art.239 CP RM, **obiectul juridic special** îl formează relațiile sociale cu privire la acordarea legală a creditului, a împrumutului sau a despăgubirii/indemnizației de asigurare.

Obiectul material sau **imaterial** al acestei infracțiuni îl reprezintă, după caz: 1) banii acordați cu titlu de credit sau de împrumut; 2) banii sau serviciile acordate cu titlu de despăgubire/indemnizație de asigurare.

Din art.3 al Legii instituțiilor financiare și din art.1236 din Codul civil, reiese: credit reprezintă banii împrumutați de o instituție financiară cu condiția rambursării lor, plății dobânzii și a altor plăți aferente.

Odată ce legiuitorul nu face în dispoziția de la alin.(1) art.239 CP RM nicio specificare cu privire la forma creditului acordat, acesta poate să apară sub orice formă legalmente recunoscută. Astfel, după destinație, creditele se împart în: 1) credite legate de o operațiune determinată și credite pentru acoperirea nevoilor generale; 2) credite pentru finanțarea unor posturi ale bilanțului; 3) credite pentru finanțarea investițiilor (pe termen lung sau mediu) sau credite pentru finanțarea operațiunilor de casierie (pe termen scurt); 4) credite specifice: a) creditul de consum; b) creditul pentru comerț exterior etc. Reieșind din durata creditului, creditele se împart în: 1) credite pe termen scurt; 2) credite pe termen mediu; 3) credite pe termen lung. În funcție de modul de asigurare, creditele se împart în: 1) credite neasigurate; 2) credite asigurate. În dependență de metoda de rambursare, creditele se clasifică în: 1) credite rambursate eşalonat și 2) credite rambursate o singură dată. În funcție de posibilitatea de asociere a resurselor creditare, creditele se împart în: 1) credite acordate de o singură instituție financiară; 2) credite de consorțiu.

Toate aceste clasificări nu au niciun impact asupra calificării faptei în conformitate cu alin.(1) art.239 CP RM, însă pot fi luate în considerare la individualizarea pedepsei.

În textul dispoziției de la lit.c) alin.(1) art.26 al Legii instituțiilor financiare, de la art.3 al Legii cu privire la organizațiile de microfinanțare, precum și de la art.3 al Legii asociațiilor de economii și împrumut, prin „împrumut” trebuie de înțeles mijloacele bănești, acordate persoanelor fizice sau juridice, în baza unui contract cu sau fără dobândă, ce urmează a fi restituite la scadență.

În fine, conform alin.(2)-(4) art.6 al Legii cu privire la asigurări, în asigurarea de viață, suma care urmează a fi plătită asiguratului sau beneficiarului asigurării la producerea evenimentului prevăzut în contract reprezintă indemnizația de asigurare. În asigurarea de bunuri și de răspundere civilă, suma pe care asigurătorul o datorează asiguratului în vederea compensării pagubei produse de evenimentul asigurat reprezintă despăgubirea de asigurare. Indemnizația de asigurare sau despăgubirea de asigurare se plătește de către asigurător în bani. Compensarea prejudiciului prin restabilirea sau repararea bunurilor, prin prestarea de servicii se permite doar cu acordul scris al asiguratului.

Victimă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.239 CP RM este, după caz: 1) instituția financiară care des-
fășoară activitatea de acordare de credite sau de împrumutare de fonduri; 2) organizația financiară nebanară

⁷ De exemplu, subiect poate fi o instituție financiară (dacă nu este o autoritate publică), atunci când aceasta solicită credit de la: 1) o altă instituție financiară de același nivel; 2) BNM.

⁸ Accentuăm că la lit.a) și b) alin.(2) art.239 CP RM sunt consemnate nu circumstanțe agravante ale infracțiunii specificate la alin.(1) art.239 CP RM. De fapt, la alin.(1) și la lit.a) și b) alin.(2) art.239 CP RM sunt prevăzute infracțiuni de sine stătătoare. Aceste infracțiuni se pot afla între ele în concurs.

Argumentele în favoarea unei asemenea abordări nu diferă principial de cele pe care le-am prezentat cu prilejul examinării infracțiunii lor specificate la art.238 CP RM.

care acordă împrumuturi sau credite; 3) asociația de economii și împrumut; 4) asigurătorul. Trăsăturile victimei infracțiunii analizate ne sunt cunoscute din explicațiile privind victima infracțiunilor specificate la art.238 CP RM, la care facem trimitere.

Alin.(4) art.344 din Codul contravențional se va aplica în cazul încălcării cerințelor legislației privind contractele de credit pentru consumatori prin: a) neprezentarea sau prezentarea necompletă a informației standard care trebuie inclusă în publicitate sau a informației precontractuale referitoare la contractul de credit pentru consumatori; b) neincluderea în contract a informațiilor standard obligatorii referitoare la contractul de credit pentru consumatori; c) neinformarea, în termen de 7 zile calendaristice, referitor la respingerea cererii de creditare ca rezultat al consultării bazei de date, precum și la identitatea acestei baze; d) neinformarea în legătură cu orice modificare a ratei dobânzii aferente creditului înainte ca modificarea să intre în vigoare; e) majorarea sau aplicarea nejustificată a comisioanelor, a taxelor, altele decât cele prevăzute în contractul de credit; f) lipsa notificării în cazul modificării costurilor creditului potrivit condițiilor contractuale; g) neindicarea în mod expres în contract a modului de calcul al dobânzii, cu precizarea periodicității și/sau a condițiilor în care survine modificarea ratei dobânzii flotante; h) încălcarea cerințelor privind stabilirea ratei dobânzii sau a regulilor de calculare a dobânzii anuale efective pentru contractele de credit pentru consumatori, precum și calculul incomplet sau eronat al acesteia.

În cazul faptelor specificate la alin.(4) art.344 din Codul contravențional, victimă este nu instituția financiară, dar consumatorul în sensul Legii privind contractele de credit pentru consumatori, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 12.07.2013 [31].

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.239 CP RM are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă care este alcătuită din: a) acțiunea de acordare a unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare și b) acțiunea sau inacțiunea de încălcare a legii, a regulilor de creditare, a politicilor de acordare a împrumuturilor sau a normelor de prudență financiară; 2) urmările prejudiciabile sub formă de daune în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale; 3) legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Acțiunea de acordare a unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare – care reprezintă una dintre componentele obligatorii ale faptei prejudiciabile specificate la alin.(1) art.239 CP RM – constă în executarea efectivă de către creditor (care este instituția financiară, organizația financiară nebanară, asociația de economii și împrumut sau asigurător) a obligației contractuale de punere la dispoziția debitorului (adică, solicitantului de credit sau de împrumut ori asiguratului sau beneficiarului asigurării) fie a banilor acordați cu titlu de credit sau de împrumut, fie a banilor sau serviciilor acordate cu titlu de despăgubire/indemnizație de asigurare.

Cât privește acordarea unui credit, aceasta se realizează în baza unor norme ce decurg din principiile politicii de creditare a instituției financiare respective. Creditul trebuie să fie acordat în termenele și în forma stabilită în contract. Respectarea întocmai a clauzelor contractului permite instituției financiare menținerea creditării la un nivel standard, asigurându-și în acest fel încasarea sumei de bază a creditului și a plăților aferente acestuia.

De regulă, creditul este pus la dispoziția solicitantului acestuia în contul de disponibilitate, prin efectuarea de plăți în numerar sau prin virament. Persoanelor juridice creditul li se acordă prin transferul de mijloace bănești în contul curent. În cazuri excepționale, creditul se eliberează în numerar, la prezentarea cecului de numerar. Persoanelor fizice creditul li se acordă în numerar sau pe calea utilizării cardurilor bancare.

Creditul se consideră acordat din momentul trecerii acestuia pe contul solicitantului sau din momentul îndreptării lui nemijlocite spre achitarea documentelor de decontare prezentate.

De menționat că acordarea de credite, în contextul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.239 CP RM, presupune confluența anumitor circumstanțe de ordin obiectiv care, împreună, constituie ambianța în care se săvârșește numita infracțiune.

Această ambianță o formează înseși caracteristicile procesului de creditare. Astfel, la prima etapă, secția de creditare a instituției financiare examinează cererea de obținere a creditului. În urma examinării, este adoptată decizia fie de a refuza acordarea creditului, fie de a îndrepta cererea către inspectorul creditar.

În atribuțiile inspectorului creditar intră ducerea negocierilor cu solicitantul creditului. În timpul acestor negocieri sunt clarificate informațiile care se referă la solicitantul creditului și la creditul însuși, precum și datele ce țin de rambursarea și asigurarea creditului. Scopul acestor negocieri este de a obține o informație

deplină despre solicitantul creditului și de a determina oportunitatea colaborării în continuare cu acesta. Dacă pe parcursul negocierilor inspectorul creditar nu a găsit niciun temei pentru respingerea cererii, atunci solicitantului de credit i se cere să prezinte documentația de credit.

La următoarea etapă este efectuată verificarea nemijlocită a bonității. Această verificare implică controlul documentar și faptic pus în competența diferitelor subdiviziuni ale instituției financiare.

Astfel, în atribuțiile subdiviziunii juridice intră: 1) analiza documentelor care stabilesc drepturile solicitantului de credit, ale fidejursorului, ale garantului și ale debitorului gajist, în vederea verificării corespunderii acestor documente cu prevederile legislației, precum și a verificării împuternicirilor persoanelor cu funcție de răspundere care le semnează; 2) verificarea corectitudinii perfectării juridice a garanției, a cauțiunii bancare, a contractelor și a altor documente; 3) prezentarea concluziilor privind deplinătatea și legitimitatea documentelor puse la dispoziție de către solicitantul creditului.

În competența serviciului de securitate al instituției financiare intră verificarea activității și reputației de afaceri a solicitantului de credit, a fidejursorului, a garantului, a debitorului gajist, a partenerilor de afaceri ai acestora. În special, se acordă atenție verificării faptului existenței reale a solicitantului de credit ca subiect al drepturilor civile. Aceeași verificare se efectuează în privința fidejursorului și garantului. La fel, se controlează prezența bunurilor gajate, precum și informația din istoria creditară a solicitantului de credit. În final, se întocmește o concluzie cu privire la activitatea și reputația de afaceri a tuturor persoanelor sus-numite.

În acest sens, de exemplu, art.8 și 9 ale Legii privind contractele de credit pentru consumatori stabilesc: înainte de încheierea unui contract de credit, creditorul evaluează bonitatea consumatorului pe baza unui volum suficient de informații obținute inclusiv de la consumator și, după caz, pe baza consultării bazei de date relevante. În cazul în care părțile convin să majoreze valoarea totală a creditului după încheierea contractului de credit, creditorul actualizează informațiile financiare aflate la dispoziția sa privind consumatorul și evaluează bonitatea consumatorului. În scopul evaluării bonității consumatorilor, creditorii utilizează sistemele de evidență și, după caz, birourile istoriilor de credit.

Subdiviziunea de gestionare a riscurilor pregătește, în baza documentelor prezentate de solicitantul de credit, recomandările de raportare a acestuia la una din categoriile riscului de credit (potrivit Hotărârii BNM nr.231 din 27.10.2011 cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la clasificarea activelor și angajamentelor condiționale [32]).

Concluziile tuturor celor trei subdiviziuni specificate mai sus sunt transmise în secția de creditare. În atribuțiile acesteia intră verificarea și analiza activității economico-financiare a solicitantului de credit. În acest scop, lucrătorul secției de creditare analizează documentele contabile ale solicitantului de credit, fundamentarea tehnico-economică a solicitării creditului, precum și alte documente necesare. În baza propriei verificări și a concluziilor parvenite de la alte subdiviziuni abilitate ale instituției financiare, secția de creditare pregătește concluzia sa. Aceasta poate fi pozitivă sau negativă.

În cazul în care concluzia dată este pozitivă, problema acordării creditului este transmisă spre examinare comitetului special de credit (CSC) din cadrul instituției financiare. În scopul reglementării activității la această etapă, multe instituții financiare elaborează Regulamentul de activitate a CSC. La ședința CSC sunt prezenți: conducătorul instituției financiare; persoanele responsabile pentru acordarea creditului; locțiitorii acestora; contabilul-șef; conducătorii sau reprezentanții împuterniciți ai subdiviziunilor juridice, de gestionare a riscurilor, ai serviciului de securitate și ai secției de creditare; persoana responsabilă pentru întocmirea procesului-verbal al ședinței CSC. Ședința debutează cu raportul lucrătorului CSC, care exercită colectarea și verificarea documentelor solicitantului de credit. După aceasta se audiază concluziile subdiviziunii juridice și ale serviciului de securitate cu privire la rezultatele verificării efectuate. În baza acestor informații, membrii CSC se pronunță asupra tipului de credit, mărimii acestuia, termenelor de rambursare, asupra dobânzii. Decizia este adoptată cu votul deschis al tuturor membrilor CSC prezenți în ședință. Datele despre deliberare și decizia adoptată se consemnează în procesul-verbal al ședinței și se semnează de toți membrii CSC prezenți la ea. În cazuri excepționale, la ședința CSC pot fi invitați conducătorul și contabilul-șef din partea solicitantului de credit. Aceștia oferă membrilor CSC informații suplimentare, informații care se referă la însuși solicitantul de credit, la starea financiară a acestuia, la oportunitatea obținerii sumei de credit solicitate, la modul de rambursare a creditului, la asigurarea creditului și la plățile aferente acestuia [33].

Credibilitatea datelor financiare și managementul fluxului de mijloace creditare depind de capacitatea managerului. Managementul corect și prudent al activității de creditare a unei instituții financiare necesită

stabilirea și menținerea unor structuri organizaționale și politici de creditare împreună cu procedeele de evaluare a riscului, monitoringul și controlul, care au scopul de a asigura promovarea acestei politici în practica operațională, de a proteja activele instituției financiare și de a obține un profit, în același timp luându-se în considerare securitatea depozitelor clienților, pregătirea profesională specifică, experiența și corectitudinea personalului [34].

De menționat că probabilitatea de înșelare a instituției financiare, în scopul obținerii unui credit, se reduce considerabil atunci când verificării solicitantului de credit i se acordă atenția cuvenită tocmai de pe poziția asigurării siguranței instituției financiare. În caz contrar, ambianța în care se realizează operațiunile de creditare îi provoacă de fapt pe solicitanții de credit de rea-credință la dobândirea creditului prin înșelăciune. Iar pe funcționarii instituției financiare îi provoacă să acorde creditul cu încălcarea regulilor de creditare.

Cu diferențele de rigoare, urmează a fi interpretate noțiunile „acordarea unui împrumut” și „acordarea unei despăgubiri/indemnizații de asigurare”.

În altă ordine de idei, pentru ca fapta prejudiciabilă specificată la alin.(1) art.239 CP RM să fie completă, acțiunea de acordare a unui credit, a unui împrumut sau a unei despăgubiri/indemnizații de asigurare trebuie să fie însoțită de acțiunea sau inacțiunea de încălcare a legii, a regulilor de creditare, a politicilor de acordare a împrumuturilor sau a normelor de prudență financiară. Încălcarea legii, a regulilor de creditare, a politicilor de acordare a împrumuturilor sau a normelor de prudență financiară formează ilicitatea faptei prejudiciabile și se exprimă în alegerea unei asemenea variante de conduită care se deosebește considerabil de cea permisă de legile, regulile de creditare, politicile de acordare a împrumuturilor sau normele de prudență financiară.

Cât privește regulile de creditare, politicile de acordare a împrumuturilor și normele de prudență financiară, acestea trebuie să fie prevăzute în cadrul unor acte normative și să aibă forța juridică a unor norme de drept. Recomandările metodico-științifice, care nu au fost incluse în normele de drept, nu pot fi recunoscute ca reguli de creditare, ca politici de acordare a împrumuturilor sau ca norme de prudență financiară, indiferent de faptul cum este considerată valoarea acestor recomandări în literatura științifică.

De exemplu, regulile de creditare, încălcate de subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.239 CP RM, se conțin într-un șir de acte normative cu caracter de lege sau subordonate legii. Astfel, actele normative cu caracter de lege, care cuprind reguli de creditare, sunt: Codul civil; Legea instituțiilor financiare; Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei etc. Mult mai mare este numărul actelor normative subordonate legii, care cuprind reguli de creditare: Regulamentul BNM din 03.02.1995 cu privire la acordarea de către băncile comerciale a creditelor de consorțiu [35]; Regulamentul nr.38/08-01 cu privire la modul de garantare a creditelor acordate de BNM băncilor (BNM, procesul-verbal nr.51 din 15.11.1996 [36]); Regulamentul BNM cu privire la activitatea de creditare a băncilor care operează în Republica Moldova, nr.153 din 25.12.1997 [37]; Hotărârea BNM nr.99 din 28.04.1999 cu privire la conformarea activității de creditare a băncilor cu limita maximă din punctul II.B.1 din Regulamentul nr.3/09 cu privire la creditele „mari” [38]; Hotărârea BNM nr.70 din 23.03.2006 cu privire la aprobarea Regulamentului privind facilitățile permanente de creditare acordate băncilor de către BNM [39]; Normele Ministerului Economiei și Comerțului privind acordarea și rambursarea creditelor cu dobândă avantajoasă, prin B.C. „Eximbank” S.A. Gruppo Veneto Banca, din bugetul Fondului de șomaj pentru crearea locurilor noi de muncă, nr.07 din 14.08.2008 [40]; Hotărârea BNM nr.16 din 22.01.2009 cu privire la aprobarea Regulamentului privind condițiile de acordare rezidenților a creditelor în valută străină de către băncile licențiate [41] etc.

Actele normative subordonate legii, care cuprind reguli de creditare, pot fi și de caracter local. Astfel de acte normative, care nu contravin legii, cuprind cel puțin condițiile acordării de credite solicitanților (clienților, administratorilor și angajaților băncii), împuternicirile, obligațiile și structura subdiviziunii interne în ale cărei atribuții intră gestionarea operațiunilor legate de acordarea creditelor (CSC), modul de luare a deciziilor privind acordarea de credite, limitele creditării, modul de garantare a creditelor.

Astfel, instituția financiară sau chiar CSC elaborează acte ce reglementează procedura de creditare. Aceste acte includ, de regulă, norme privitoare la: 1) condițiile acordării de credite solicitanților (clienților, administratorilor și angajaților băncii); 2) împuternicirile, obligațiile și structura CSC; 3) limitele creditării; 4) modul de garantare a creditelor, 5) specificul acordării anumitor tipuri de credit și al efectuării anumitor operațiuni (analiza documentelor solicitantului de credit, perfectarea documentației de credit, determinarea termenelor de creditare etc.); 6) ordinea de acordare a creditului (incluzând ordinea de adoptare a deciziei de acordare a

creditului și de perfectare a documentației de credit, precum și ordinea executării acțiunilor de către subdiviziunile abilitate ale instituției financiare, după perfectarea documentației de credit); 7) ordinea executării acțiunilor subdiviziunilor instituției financiare cu privire la monitorizarea executării clauzelor contractului de credit bancar etc.

În unele cazuri, la săvârșirea infracțiunilor specificate la art.239 CP RM se încalcă nu o singură regulă de creditare, dar mai multe asemenea reguli. În această privință comportă relevanță următoarea speță: *P.A. fost învinuit în baza lit.a) alin.(2) art.239 CP RM. Activând în calitate de director al filialei F. a BC „M.” SA, având obligația să autorizeze acordarea creditelor conform legislației în vigoare, P.A. a acordat un șir de credite cu încălcarea intenționată a regulilor de creditare: a pct.2.1; 3.5; 4.2; 4.2.2.2 ale Regulamentului nr.153 din 25.12.1997 al BNM cu privire la activitatea de creditare a băncilor care operează în Republica Moldova [42]; a parag.5 pct.b al Regulamentului intern cu privire la creditul bancar, aprobat de Consiliul BC „M.” SA prin procesul-verbal nr.1 din 20.01.1998; a pct. 2.1.6, 2.3, 3.1.2, 3.8.5 ale Regulamentului cu privire la monitorizarea creditelor în BC „M.” SA, aprobat de Consiliul BC „M.” SA prin procesul-verbal nr.8 din 10.07.2000. Știind cu certitudine că potențialii beneficiari de credite SRL „E.-T.-M”, SRL „E.-F.”, SRL „F.”, Gospodăria Țărănească „G.C.” și SRL „B.F.” nu au prezentat tot pachetul de documente necesare pentru acordarea creditului, precum și fără a efectua verificarea activității economico-financiare în scopul aprecierii credibilității clienților și a capacității acestora de a rambursa creditele, P.A. a semnat contractele de creditare, în baza cărora ulterior celor cinci agenți economici le-au fost acordate credite. În rezultat, BC „M.” SA a suferit daune în mărime de 907822 lei [43].*

Acordarea creditului cu încălcarea regulilor de creditare poate adopta următoarele modalități factice: a) acordarea de credite fictive; b) acordarea de credite neasigurate unor întreprinderi în care decidenții pentru acordarea creditului au un interes financiar; c) acordarea de credite în lipsa unei garanții adecvate și lichide (dacă nu este vorba de așa-numitul „credit fără gaj”); d) acordarea de credite cu prolongarea neîntemeiată a termenelor de creditare; e) acordarea de credite cu reducerea nejustificată a dobânzii și a altor plăți aferente creditului; f) acordarea de credite preferențiale unor persoane care nu au dreptul să le obțină, etc. [44]

De exemplu, în speța următoare, încălcarea regulilor de creditare s-a exprimat în aceea că făptuitorul a perfectat, în lipsa solicitanților de credit, pachetul de documente necesare pentru eliberarea creditelor: *C.N. a fost condamnată în baza alin.(1) art.239 CP RM. În fapt, în perioada mai 2007-noiembrie 2007, deținând funcția de specialist în relații cu clientela al unei filiale din or. Edineț a băncii comerciale „F.” SA, aceasta a perfectat pachetul de documente pentru eliberarea creditelor din numele lui V.V, C.T. și B.O., în lipsa acestor persoane, prezentând ulterior respectivele documente către comitetul special de credit. La concret, solicitarea privind eliberarea creditului nu a fost depusă și completată de către solicitanții de credit. De asemenea, copiile documentelor anexate la dosarul de creditare nu au fost prezentate de către solicitanții de credit și nu au fost confruntate cu originalele. Nu în ultimul rând, mijloacele creditare contractate, în mărime de 90000 lei, au fost eliberate altor persoane decât solicitanții de credit. În acest mod, au fost încălcate dispozițiile de la pct.1, 2-8 art.2 al Capitolului VII din Indicațiile instructive privind relațiile de creditare din 16.12.2004, aprobate prin decizia Consiliului de administrație al „F.” SA [45].*

Nu este exclus ca funcționarilor instituției financiare să li se dea mită pentru a-i determina să acorde credite cu încălcarea regulilor de creditare. De asemenea, mita poate fi dată pentru îndeplinirea altor acțiuni: 1) acordarea de facilități solicitantului de credit; 2) scutirea solicitantului de credit de achitarea plăților aferente creditului; 3) darea consimțământului de a nu verifica minuțios toate aspectele activității economico-financiare a solicitantului de credit; 4) acordarea creditului atunci când nu este cunoscută destinația folosirii acestuia; 5) acordarea creditului cu depășirea mărimii maximal admisibile a acestuia pentru categoria respectivă de persoane etc. În astfel de cazuri, funcționarii mituiți ai instituției financiare devin pasibili de răspundere conform alin.(1) art.239 și art.333 CP RM.

Într-o manieră similară urmează a fi interpretate noțiunile „încălcarea legii”, „încălcarea politicilor de acordare a împrumuturilor” și „încălcarea normelor de prudență financiară”.

În alt registru, menționăm că infracțiunea specificată la alin.(1) art.239 CP RM este o infracțiune materială. Ea se consideră consumată din momentul producerii, în detrimentul instituției financiare, al organizației financiare nebankare, al asociației de economii și împrumut sau al asigurătorului, de daune în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale.

Dacă fapta nu implică producerea unor astfel de urmări prejudiciabile, răspunderea poate fi aplicată conform art.312 din Codul contravențional. De asemenea, nu se exclude aplicarea răspunderii în baza alin.(5) art.310 din Codul contravențional, pentru acordarea unui împrumut cu încălcarea intenționată a legii, a regulilor de prudență financiară sau a politicilor de acordare a împrumuturilor.

În cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.239 CP RM, este esențial ca mărimea daunelor să nu depășească 5000 unități convenționale. În caz contrar, răspunderea se va aplica în conformitate cu lit.a) alin.(2) art.239 CP RM.

Latura subiectivă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.239 CP RM se caracterizează prin intenție directă sau indirectă. În cele mai frecvente cazuri, motivul acestei infracțiuni se exprimă în interesul material.

Subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.239 CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani. Se are în vedere nu o persoană oarecare, dar numai o persoană în a cărei competență intră acordarea creditului, a împrumutului sau a despăgubirii/îndemnizației de asigurare.

Precizăm că, în ipoteza de acordare a creditului, de cele mai dese ori, nu o singură persoană săvârșește infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.239 CP RM. Este necesară prezența a cel puțin trei persoane între care să existe o înțelegere prealabilă. Aceasta reiese din prevederile pct.3.5 al Regulamentului BNM cu privire la activitatea de creditare a băncilor care operează în Republica Moldova, nr.153 din 25.12.1997, în conformitate cu care, în procesul de aprobare, dreptul de a lua decizii referitor la cererile de acordare a creditelor se atribuie unui CSC compus dintr-un număr impar de membri, dar nu mai puțin de trei persoane; suma maximă a unui credit care poate fi acordat fără aprobarea de către comitetul special de credit la nivel de filială este determinată în prevederile politicii generale de creditare a băncii; orice tranzacție de credit poate fi încheiată numai cu avizul a cel puțin trei persoane.

Totuși, în ipoteza reliefată, în cazuri mai rare, infracțiunea specificată la alin.(1) art.239 CP RM poate fi comisă de o singură persoană. Această persoană, fiind funcționar al instituției financiare, având sau nu calitatea de membru al CSC, își arogă dreptul de a decide unipersonal asupra acordării creditului. Prin aceasta persoana respectivă acordă creditul cu încălcarea regulilor de creditare fixate în Regulamentul BNM cu privire la activitatea de creditare a băncilor care operează în Republica Moldova, nr.153 din 25.12.1997, specificate mai sus. În cazul dat, răspunderea se va aplica în baza alin.(1) art.239 CP RM. În același timp, semnarea documentelor de acordare a creditului de către cel care își arogă împuternicirile celorlalte cel puțin două persoane decidente poate fi calificată suplimentar potrivit art.361 CP RM. În aceeași ipoteză, nu este exclusă aplicarea suplimentară a art.332 CP RM, dacă subiectul infracțiunii este un funcționar din cadrul BNM.

În alt registru, cât privește infracțiunile prevăzute la lit.a) și b) alin.(2) art.239 CP RM, deosebirea acestora de infracțiunea specificată la alin.(1) art.239 CP RM constă, în principal, în conținutul obiectului juridic secundar și/sau al urmărilor prejudiciabile.

Astfel, în situația infracțiunilor prevăzute la lit.a) și b) alin.(2) art.239 CP RM, urmările prejudiciabile se exprimă în daunele în proporții deosebit de mari și, respectiv, în insolabilitatea instituției financiare, a asociației de economii și împrumut, a organizației financiare nebankare sau a asigurătorului. De asemenea, este necesar a consemna că, în cazul infracțiunii specificate la lit.b) alin.(2) art.239 CP RM, în plan secundar, se aduce atingere relațiilor sociale cu privire la menținerea solvabilității instituției financiare, a asociației de economii și împrumut, a organizației financiare nebankare sau a asigurătorului.

În legătură cu infracțiunea prevăzută la lit.b) alin.(2) art.239 CP RM, consemnăm că, în corespundere cu art.2 al Legii insolabilității, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 29.06.2012 [46], insolabilitate reprezintă situația financiară a debitorului caracterizată prin incapacitatea de a-și onora obligațiile de plată, constatată prin act judecătoresc de dispoziție.

Precizăm că, potrivit alin.(2) art.1 al aceluiași act legislativ, legea în cauză nu se aplică băncilor. În acest context, atenționăm că Legea instituțiilor financiare este cea care reglementează insolabilitatea instituțiilor financiare.

Astfel, în corespundere cu alin.(3) art.38 al Legii instituțiilor financiare, insolabilitatea presupune oricare din următoarele trei situații: a) banca nu este capabilă să execute cererile creditorilor privind plata obligațiilor pecuniare scadente (incapacitate de plată); b) activele băncii nu mai acoperă obligațiile acesteia (supraîndatorare); c) capitalul băncii este mai mic de 1/3 față de capitalul reglementat.

Dacă oricare din aceste trei situații se află în legătură cauzală cu fapta prejudiciabilă – care este alcătuită din acțiunea de acordare a unui credit și din acțiunea sau inacțiunea de încălcare a regulilor de creditare – vom atesta temeiul aplicării răspunderii în baza lit.b) alin.(2) art.239 CP RM.

Precizăm: potrivit alin.(1) art.37¹⁵ al Legii instituțiilor financiare, moratoriul nu constituie situație de insolabilitate a băncii. În acord cu această normă, moratoriul reprezintă amânarea executării creanțelor creditorilor și a transferului activelor băncii pe un termen de până la 2 luni, dispusă de BNM la instituirea administrării speciale a băncii sau în perioada unei asemenea administrări.

În încheiere, este de menționat că răspunderea se aplică nu conform lit.b) alin.(2) art.239 CP RM, ci în baza alin.(3) art.252 CP RM în ipoteza de cauzare a insolabilității băncii, prin acțiuni sau inacțiuni intenționate ale administratorului acesteia, inclusiv prin efectuarea cheltuielilor excesive, vinderea activelor băncii la un preț sub valoarea reală a acestora, asumarea obligațiilor nerezonabile, angajarea în relații de afaceri cu o persoană insolubilă, omiterea colectării creanțelor băncii la scadență sau în orice alt mod contrar bunei administrări, care diminuează intenționat patrimoniul băncii. Dacă această faptă este săvârșită fie de un grup de administratori și/sau de acționari, fie în scopul de a evita plata creanțelor și repornirea afacerii bancare, răspunderea se agravează conform alin.(4) art.252 CP RM.

Bibliografie:

1. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.206-208.
2. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Proiect.
<http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/2413/language/ro-RO/Default.aspx>
3. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.238-246.
4. MORARU, V. Confiscarea lucrurilor produse prin fapta prevăzută de legea penală. În: *Revista Națională de Drept*, 2000, nr.2, p.122-132.
5. REȘETNICOV, A. Natura juridică a produsului infracțiunii. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis”*. Seria „Științe sociale”, 2007, nr.6, p.185-191.
Este adevărat că această distincție a devenit mai puțin prominentă în urma completării lit.a) alin.(2) art.106 CP RM cu formularea „precum și orice venituri de la aceste bunuri, cu excepția bunurilor și veniturilor care urmează a fi restituite proprietarului legal” (Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 19.06.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr.145-151).
6. *Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть* / Под ред. Б.Т. Разгильдиева, А.Н. Красикова. Саратов: СЮИ МВД России, 1999, p.252.
7. DOBRINOIU, V., PASCU, I., MOLNAR, I. și alții. *Drept penal. Partea Generală*. București: Europa Nova, 1999, p.142.
8. REȘETNICOV, A. Obiectul material al infracțiunii și mijlocul de săvârșire a infracțiunii: criterii de delimitare. În: *Revista Națională de Drept*, 2007, nr.6, p.17-22.
9. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.1.
Într-un mod asemănător, noțiunea de instituție financiară este definită în Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 21.07.1995*: „persoană juridică care prin activitatea sa acceptă depozite sau echivalente ale acestora, ce nu sunt transferabile prin diferite instrumente de plată, și care utilizează aceste mijloace total sau parțial pentru a acorda credite sau a face investiții pe propriul său cont și risc”.
* Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.56-57.
10. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.193-197.
11. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.138-146.
12. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.81-82.
13. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.112-117.
14. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.47-49.
15. PRODAN, S. *Răspunderea penală pentru infracțiunile legate de creditare*. Chișinău: CEP USM, 2011, p.164.
16. REȘETNICOV, A. Accepțiunea juridico-penală a noțiunii „document oficial”. În: *Revista Națională de Drept*, 2008, nr.2, p.35-42.
17. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.88-90.
18. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 17.12.2013. Dosarul nr.1ra-928/13. www.csj.md
19. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 08.04.2014. Dosarul nr.1ra-498/14. www.csj.md
20. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 06.05.2014. Dosarul nr.1ra-509/14. www.csj.md

21. Sentința Judecătorei raionului Fălești din 14.10.2009. Dosarul nr.1-140/09. <http://jfa.justice.md>
22. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.64.
23. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.154-156.
24. *Российское уголовное право. Особенная часть* / Под ред. В.Н. Кудрявцева, А.В. Наумова. Москва: Юристъ, 1997, с.190; К.Ривкин. Бери кредит, но почитай Уголовный кодекс. În: *Бизнес-адвокат*, 1997, № 3, с.15-17; Л.Д. Гаухман, С.В. Максимов. *Преступления в сфере экономической деятельности*. Москва: ЮрИнфоР, 1998, с.103; *Уголовное право России. Особенная часть* / Под ред. А.И. Ророга. Москва: ИМПЭ, 1998, с.184; *Уголовное право. Особенная часть* / Под ред. И.Я. Козаченко, З.А. Незнамовой, Г.П. Новоселова. Москва: Норма-Инфра-М, 1998, с.286; *Уголовное право. Часть Особенная* / Под общ. ред. Л.Д. Гаухмана, Л.М. Колодкина, С.В. Максимова. Москва: Юриспруденция, 1999, с.333; *Расследование преступлений в сфере экономики* / Под общ. ред. И.Н. Кожевникова. Москва: Спарк, 1999, с.197; *Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть* / Под ред. Б.Т. Разгильдиева, А.Н. Красикова, с.253; Б.В. Волженкин. *Экономические преступления*. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 1999, с.121; *Курс уголовного права. Том 4. Особенная часть* / Под ред. Г.Н. Борзенкова, В.С. Комиссарова. Москва: Зерцало-М, 2001, с.50; А.А. Сапожков. *Кредитные преступления: незаконное получение кредита и злостное уклонение от погашения кредиторской задолженности*, с.115; Р.О. Рогалев. Проблемы ответственности за преступления в сфере банковской деятельности. În: *Журнал российского права*, 2003, № 10, с.37-44; *Уголовное право. Особенная часть* / Под общ. ред. Л.Д. Гаухмана, С.В. Максимова. Москва: Эксмо, 2005, с.233; Н.А. Лопашенко. *Преступления в сфере экономики: авторский комментарий к уголовному закону*. Москва: Волтерс Клувер, 2007, с.341; *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации* / Под общ. ред. В.М. Лебедева. Москва: Норма, 2007, с.477; С.В. Гудков. *Уголовно-правовая оценка посягательств на кредитные отношения: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Омск, 2008, с.13-14; Ю.И. Селивановская. Спорные вопросы уголовной ответственности за незаконное получение кредита. În: *Успехи современного естествознания*, 2009, № 4, с.17-19.
25. Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2004, nr.8, p.5-11.
26. *Codul penal al Republicii Moldova. Proiect*. Chișinău: Garuda-Art, 1999, p.109.
27. Модельный Уголовный кодекс для государств-участников СНГ. În: *Правоведение*, 1996, № 1, с.92-150.
28. ГАУХМАН, Л.Д., МАКСИМОВ, С.В. *Уголовная ответственность за преступления в сфере экономики*. Москва: ЮрИнфоР, 1996, с.171.
29. ПАШИНЦЕВА, У.В. *Уголовно-правовая охрана банковского кредитования: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Москва, 2009, с.18.
30. ШАДРИНА, О.В. *Уголовная ответственность за преступления в банковско-кредитной сфере по уголовному праву Российской Федерации: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Москва, 2008, с.6.
31. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.191-197.
32. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.216-221.
33. PRODAN, S. Examinarea semnelor laturii obiective a infracțiunii de încălcare a regulilor de creditare. În: *Revista Națională de Drept*, 2007, nr.1, p.47-53.
34. TELEUCĂ, A. Managementul operațiunilor de creditare. În: *Revista Națională de Drept*, 2005, nr.9, p.64-66.
35. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.38.
36. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.83.
37. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.8.
38. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr.45-47.
39. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.51-54.
40. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.160-161.
41. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.47-48.
42. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.8.
43. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 10.06.2008. Dosarul nr.1ra-761/2008. www.csj.md
44. PRODAN, S. *Examinarea semnelor laturii obiective a infracțiunii de încălcare a regulilor de creditare*, p.47-53.
45. Sentința Judecătorei raionului Edineț din 02.03.2012. Dosarul nr.1-161/2012. <http://jed.justice.md>
46. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.193-197.

Prezentat la 14.02.2015